

האזינו: זכור ימות עולם

"זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור". הצו של שירת האזינו, הוא גם עניינו של ראש השנה, המכונה בתפילה: יום הזכרון.

רבי אליעזר ורבי יהושע נחלקו אם בתשרי או בניסן נברא העולם, לפי הגמרא, הפסוק "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון" מופיע בתפילת ראש השנה, כדעת רבי אליעזר. אולם מפרשים מסבירים שגם לדעת רבי יהושע יש מקום להזכרת הפסוק הזה, מפני שהעולם עלה במחשבה כבר בתשרי. אפשר לומר, שלפי פשט הפסוק מתאים לשיטת רבי אליעזר, אבל במוכנו הרחב הוא מתאים גם לרבי יהושע, שכן אינו מתייחס דווקא לבריאת העולם, אלא לכל התחלה חדשה בחיים.

"זה היום תחילת מעשיך" - היום בו אדם מתחיל. מתחיל שנה חדשה, תלמיד מתחיל שנת לימודים, בין אם זו כתה א' ובין אם זו הצעת מחקר לדוקטורט באוניברסיטה. עובד מתחיל שנת עבודה חדשה. זוג צעיר מתחיל את שנות נישואיו, בר מצוה מתחיל לקיים מצוות. גימלאי מתחיל את שנות הפרישה. כל אדם מתחיל תקופת חיים חדשה. כל התחלה כזאת מושגת על "זכרון ליום ראשון". זכרון של השנה שעברה, זכרון של התקופה הקודמת. כל התחלה תמיד תהיה מבוססת על על איזה שהוא זכרון קודם.

תלמיד שמתחיל כיתה חדשה חייב לדעת מה למדו בשנה שעברה בבית הספר, אדם שמתחיל שנה חדשה ולא יסיק מסקנות מהשנה שעברה לא יצליח להתקדם. אפילו תינוק שזה עתה נולד, שמתחיל מההתחלה שנראית הראשונית ביותר אינו נולד "דף חלק". המחלוקת בסוגיית ה'טאבולה ראסה' (ראש חלק) שהעסיקה מלומדים בדורות הקודמים, הוכרעה. היום כבר ברור, שהתינוק יוצא לעולם עם זכרון מוטמע גנטית, הד.ג.א שלו מכיל ירושת דורות רבים שלפניו, של הוריו ושל סביו ושל זכרון של דורות קדמונים.

בנוסף לזכרונות הטבעיים והפרטיים הללו צריך להתלוות אלינו זכרון נוסף, זכרון ישן נושן - "זכור ימות עולם". זכרון של דורות אבותינו: כמפורט בשירה: "בינו שנות דור ודור", זכרון של דור המבול ודור אנוש, "בהפרידו בני אדם" - זכרון לדור הפלגה, וזכרון תולדות אומתנו: "ימצאהו בארץ מדבר", "יסוכבנהו, יבוננהו, יצרנו כאישון עינו" - זכרון להליכה במדבר ולמתן תורה. ועל כל אלה גם זכרונות קדומים יותר, "זכרון ליום ראשון" - זכרון לבריאת העולם, זכרון לבריאת האדם.

בעקבות הצווי ל"זכור ימות עולם" ניתן גם הסבר כיצד יש לעשות זאת: "שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך". חקירת ההיסטוריה נעשית על פי פירוש רש"י, בשני מישורים: זכרון העונשים שנתן ה' לדורות קודמים וזכרון הטובה והחסדים שעשה עמנו ה'. זאת, כדי שנדע ונזכור שגם עתה, שתי הדרכים פתוחות לפנינו: הדרך הגוררת אחריה יסורים וסבל, והדרך המובילה לברכה והצלחה, עד המעלה העליונה של הטובה: "שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח". הזכרון הוא התנאי להפקת לקחים מן השגיאות, מסקנות חיוביות מן הצלחות. אפילו עכברי מעבדה לומדים מן הנסיון, ונסמכים על הזכרון, כדי להגיע בפעם הבאה באופן יעיל יותר אל הגבינה. הזכרון הוא הכלי של התבונה להתקדמות והתפתחות.

"תקעו בחדש שופר, בכסה ליום חגנו - כי חוק לישראל הוא משפט לאלוהי יעקב". מן הזכרונות שמעורר קול השופר, מגיעים למסקנה המחייבת קבלת החוק והמשפט ושמירתם.

"אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך", אי אפשר לסמוך רק על הזכרונות הטבעיים, הפשוטים. זכרון מחייב מאמץ. צריך לעמול כדי לזכור ולא לשכוח. כדי שהדברים יהיו חקוקים וזמינים לתודעה בכל עת. הקדוש ברוך הוא הוא 'זוכר כל הנשכחות', לא כך הם בני האדם, הללו צריכים להתאמץ כדי לזכור.

מיסוד עניינו של ראש השנה - להזכר, לזכור, ולחקוק בזכרון. השגרה של כל ימי השנה שוחקת, ולכן יש להקדיש מועד מיוחד כדי לחזור ולרענן את עולם הזכרונות. אם נשתדל להדבק במידתו של הקב"ה להיות 'זוכר הכל', נוכל גם לבקש ממנו, כמים הפנים אל הפנים - אבינו מלכנו, זכרנו בזכרון טוב לפניך, זכרנו לחיים. ונזכר ונכתב ונחתם כולנו לחיים טובים ולשלום.